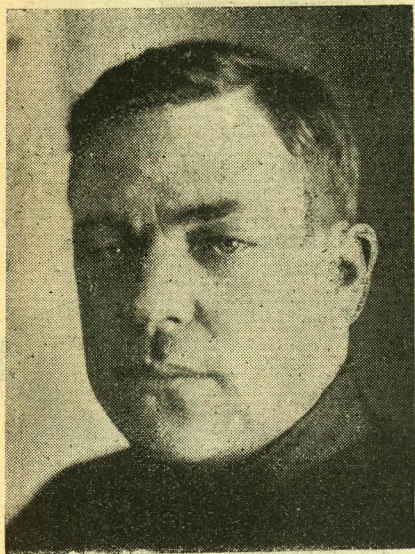

Михайло Майський

УЧИТЕЛЬ ВАГУТА

Школа чудна: із цегли її складено, соломою вкрито, вапном вимазано і не тіньковано ні зовні, ні з середини. Стоїть вона над провалля, одинока; зблизу—як казарма, здалі—як надмогильний пам'ятник.

Збудувала цю школу колись генеральша Маслова,—поміщиця. Будувала церкву й сторожку, не було куди подіти цегли зайвої, ну й наказала школу поставити.

Сорок років учив дитвору в цій школі дячок, що його „Муркотом“ прозвали селяни...

Цей Муркота іноді, бувало, співає екстенію, протягне: „господи помі...“ та й закашляється... А тут бабку піднесе нечиста, з поминанням, і... з трьома копійками... Повозиться ото з нею Муркота, а потім, так хвилини через три, дотягує: „луй“.

Сорок років учив Муркота дитвору. Не так учив, правда, як по головах лущив.

Добре, що хоч голови кріпкі були, видержували. Та й учні не аби веді*, зажарює.

От з одним таким Мишкою Япольським було Муркоті роботи:

— Кажі како,—кричить дячок.

Мишко ворочає очима, червоніє, надувається й каже:

— А хіба не все-одно що како, що?

— Лупонула ж тоді Мишку дяківська лінейка, а дарма: таке питання Мишко задавав дякові тільки тому, що не міг припустити до вимову в школі таке паскудне слово як „како“.

Сорок років працював дяк Муркота в школі, аж поки одного зимового ранку не знайшли його на горі. Стояв він там сторчма, готуючись смикнути мотузку, що йшла до щігляної сітки. І ніхто не знав що з дяком,— чи вмер він звичайно, чи закоченів.

Вагута приходила думка:

— Це масовий психоз, загальне божевілья...

А коли були розбиті могутні білі генерали, коли став помічатись порядок і звякнуло десь срібло радянське,—прийшли Вагута інші, такі приблизно думки:

— А чи не помиляю-ь я?.. Чи не мудріший за мене цей самий Кам'яниця, що сидить у сільраді?..

І думки йому кружлялись, а потім осідали важко кудись, на дно.

Трицять років стукнуло вчителю, а він ще й не жив:

— Чому? А чорт його знає...

По ночах грала кров і тривожно стукала в серце. Навколо соковиті дівчата, як яблука. А як до них учителів. Ну й тягавсь до попа Івана, заглядавсь у черешневі очі матушкини, на її гарну родинку, на налиті щоки. Горить матушка, як полуниця на сонці, і приваблює, і коле очима, і чорт її розбере чого вона хоче.

І довелося до Марфи йти вчителю, удова була така на селі, що приймала. І там не повезло:

— Хоч і звикла я до цього, господин учитель, — казала Марфа, — а з вами все ж таки соромно...

Марфа затуляла обличчя, а вчитель горів.

А потім знав, що треба дати Марфі грошей, але не міг. І виходячи відчував сором.

Більш учитель до Марфи не пішов і ходив до попа.

Якось він прийшов так, що попа не було дома, і побачив зовсім другу матушку. Очі її вже не кололи, а розливались у теплість і сміливо, майже нахабно втягували в себе; і учитель все зрозумів:

Піп миршавий, канудний, а він, Вагута, здоровий, до матушки парв і вона його кличе очима, просто говоре йому...

Говорили не об чім, а було гарно. Мовчали і так було гарно. Вчитель ліз на язика останнє рішуче слово і гинуло десь на самому кінчику.

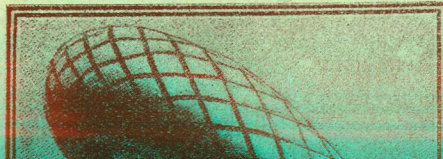
Він чув, як голос її іноді брав низьку ноту і згучав, як до неможливості натягнута струна. Чув, як трепотіло часом її дихання. Слово з язика вчителю ось-ось зірветься, але ні...

Здається ще є час, ще встигнеться, бо страшно щось розбити, щось злякати...

Так і не встиглося... Приїхав з города піп і висипав на стіл вузлики, загортки й газети...

Неприємно стало вчителю, ніби вкрасти хотів щось і був помічений хазяїном. Він розгорнув газету і влип у неї. По всій газеті було: „Ленін“, „Ленін“, „Ленін“. Писалося про його смерть, про його геніальність. Дивно було вчителю і ново:

— Невже геній?

які. Іншому так роки дев'ятнадцятеро і ростом під стелю, а він „аз, буки, веді“, зажарює.

От з одним таким Мишкою Япольським було Муркоті роботи:

— Кажі како,—кричить дячок.

Мишко ворочає очима, червоніє, надувається й каже:

— А хіба не все-одно що како, що?

— Лупонула ж тоді Мишку дяківська лінейка, а дарма: таке питання Мишко задавав дякові тільки тому, що не міг припустити до вимову в школі таке паскудне слово як „како“.

Сорок років працював дяк Муркота в школі, аж поки одного зимового ранку не знайшли його на горі. Стояв він там сторчма, готуючись смикнути мотузку, що йшла до щігляної сітки. І ніхто не знав що з дяком,— чи вмер він звичайно, чи закатеним.

Першим після дяка вчителем був Вагута. Він скінчив учительську семінарію, й його прислало сюди земство.

На початку його турбувало, що де які учні з ученицями, іноді, приходили в школу прямо з досвіток. Потім Вагута до цього зник: ніби-то так і треба.

Обвагітнів Вагута в цій школі за десять років.

Ідучи в школу, він разом з молодими вусиками ніс молоді мрії, що йде вчити і вести нарід. А потім озирнувся й побачив, що нікого не повів нікуди, та й сам нікуди не пішов...

Почало вже здаватися Вагуті, що думка його застряла проміж проваллям і попівським городом і ніколи їй не вилізти звідти. А сам він ніби-то схожий на того коня, що товчється на кругові крупорушці: коневі здається, що він увесь час іде, а воно нічого подібного,—к уг іде, а кінь на місці.

— От так і я,—думав Вагута,—життя йде, а я на місці...

Тоді йому хотілось іти... Але куди?...

І він виходив на ганок, а з ганку знову на ліжко...

Революція трохи розбуркала Вагуту... Стало якось під серцем гостріше, але не від радості, а від жаху...

— Яка це революція?

Йому мріялась революція, як чудесний гнів народу, повний сили й шляхетності... Вважалась революція, яка зразу переконає всіх, хто проти народу, в своїй правоті. І щастя прийде зразу, просто, як встає сонце ранком...

А тут прозаїчні роки напруженої боротьби, жорстокі роки, повні крові.

Облік революції пройшов перед Вагудою тут, на селі. Він бачив, як селянин стріляв селянина і дивно було Вагуті,— як може інтелігенція на чолі з Леніним стояти за таку революцію, вести її утворювати?

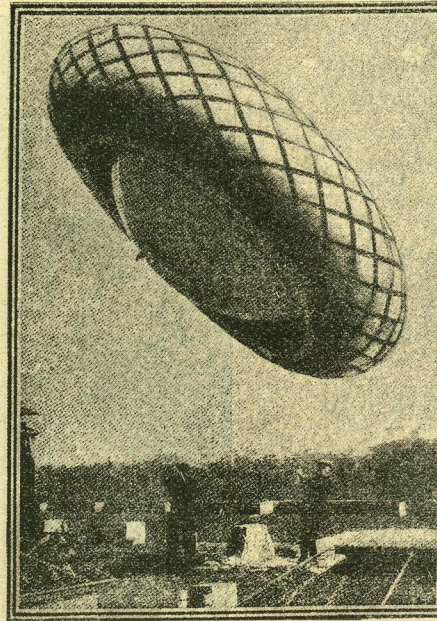
І здавалося, що є в цьому велике якесь непорозуміння, якась жорстока безглуздість...

Під серцем Вагуті було тоді гостро до колотьби...

Не розумів він, що й для чого робиться навколо.

Якийсь Грицько Кам'яниця, червонощокий і такий наче тихий, на вигляд хлопець, зробився раптом чимсь надзвичайним і незрозумілим.

Років з сім тягав цей Кам'яниця повз школи волами воду на панський двір... Тоді дивився на нього Вагута, не більше як на вола, що тільки їсть, спить, і нічого йому більше не треба. І врешті цей Грицько Кам'яниця,—ватажок червоного загону партизанського... Чеше промови, за ним ідуть і він веде.

Аеростат наповнений воднем. Це нова спроба злагодити аеростат плескатої форми.

Говорили не об чім, а було гарно. Мовчали і так було гарно. Вліво лізло на язика останнє рішуче слово і гинуло десь на самому кінчику.

Він чув, як голос її іноді брав низьку ноту і згучав, як до неможливості натягнута струна. Чув, як трепотіло часом її дихання. Слово з язика вчителеві ось-ось зірветься, але ні...

Здається ще є час, ще встигнеться, бо страшно щось розбити, щось злякати...

Так і не встиглося... Приїхав з города піп і сипав на стіл вузлики, загортки й газети...

Неприємно стало вчителю, ніби вкрасти щось і був помічений хазяїном. Він розгорнув газету і влип у неї. По всій газеті було: „Ленін“, „Ленін“. Писалося про його смерть, про його геніальність. Дивно було вчителю і ново:

— Невже геній?..

Майнуло щось, вроді того: розписали більшовики знаємо їх, майстри до цього.. Але що це? Письменики Заходу; Уельс, Бернанд Шоу, Генріх Ман, Місіліян Гарден і ще, і ще, ціла низка письменників пишуть про смерть Леніна... Під серце Вагуті майнуло:

— От тобі й на!.. Прогледів... Ач куди майнує через мою голову?

— Подивіться,—казав він попові,—найвідоміші письменники Заходу визнають геніальність Леніна...

— Знаю...—усміхаючись, буркнув піп.—Наполеон був геніальним по вбивству... Різні бувають генії... А у нас від цих геніїв потилиця болить... Ой тобі Наталю на спідницю привіз та не знаю, чи це, це більшовицької виробки й дрянь... Божий торговець, що ніби то це Миколаївська матерія.

Вагута горів... Йому здавалося, що далеко в океаном, зняли шапки перед мертвим геніальним в роком найкращі з ворожого табору.

— Піду... Бувайте здорові...

— Куди ви, Апанасе Федоровичу? Чайку... за розведе матушка...

— Піду... На повітря хочеться...

— Тривайте, я лимончика привіз...

Але Вагута вже висунувся в двері, і прикипучи до них, ні до чого й чудно усміхнувся.

Одноманітна снігова покрівля лягла на поля, на хати, на стави і синьою примарою гинула в мряці горизонту.

Учителю здавалося, що вперше його думка перелинула через провалля через ставок і шпурнула поза обрієм, де тисячі й мільйони голів думали думкою на нових дрожжах і п'яніють.

— Чи не цей гіпноз, чи не ця сила підняла от цих Кам'яниць?

І стало у голові ніби — то ясно. Себе він розглядав зараз, як чужу сторонню людину, і глузував. Гірко було йому, що в жмені сантиментальності в копійчаній моралі загинула людина.

Вохкий зимовий вітрець бадьоро лоскотав щокі. Учителю жадно думав і йшов позв кам'яного муру, аби брести куди-небудь. Йому неприємно йти зараз до своєї кімнати, де завши пахло забутих і затиснутих. За муром гудів під вітром старий поміщицький сад. За садом умирав сад і в ньому жеврієлісі гілки... Скрізь гілки, як крізь сітку похмуро дивився поміщицький дім. Там зараз сільрада... І вперше вчитель відчув усю величність того що зробилось:

Віковичним корінням вросли тут феодалі — поміщики,— як дуби. Треба було велику бурю, щоб викрутити їх... І вона прийшла — буря...

Там де ходили на ципочках слуги, сів голова сільради, бувший водовоз помісичий...

І дивно... Вісім років тому, він, учитель, народній учитель, що збирався вести нарід за собою, біля оцих воріт поцілував руку генеральші Маслової. Вона стара і низенька розмовляла тоді з попом... Піп дзигію крутився біля генеральші, а вона кивала головою, як заведена. Жовте генеральшине обличчя обернулось на Вагута...

— Це наш молодий вчитель,— поспішив сказати піп.

— А-а-а... Очень пріятно, очень пріятно,— закивала генеральша й подала Вагуті руку, долонею догори. І інстинктивно відчув тоді, що треба поцілувати й чмокнув... Крізь духи від руки пахло мертвим тілом. Вагуті було приємно, що це генеральша й канудило від мертвого тіла, ніби в губах залишився шматок його.

— Нарід не цілував помісичих рук і тепер на тисячі верств одкинув їх од своєї шиї... А я вчитель...

І раптом захотілось Вагуті піти прямо в сільраду до Кам'яниці.

Учитель не встиг ще зробити й кроку, як з воріт вивернувся сам Кам'яниця. Він пильно зиркнув на вчителя, трошки насмішливими очима й спитав:

— Никак у сад гуляти зібралися пане вчителю?

«Пане» трошки різнуло, але вчитель, пішов поруч з Кам'яницею котрий все ще кидав на нього насмішливі погляди.

— Я до вас ішов,— сказав Вагута.

— Гм...— здивувався Кам'яниця,— по яким таким ділам?

Учитель помовчав...

— До революції прийшов і до вас прийти хотів...

І знову насмішливий погляд:

— Вехи мі-яємо значить?.. Так?..

Учителя дратувало насмішливий тон, дивувало знання Кам'яниці «вех», хотілось різко й грубо сказати все, але він мовчав.

Пахло снігом і Кам'яничиною овчиною... Знизу от ставка надходив присмерк. Біля обрію стало синьо й мрійно:

Біля школи Вагута зупинився, зупинився й Кам'яниця і дістав кисета.

— Крути—сказав він учителеві.

Шелестів папір. Пихкнув сірник...

— Так насправді прийшов до революції?—спитав Кам'яниця серйозно.

Да,—твердо відповів учитель.

— Чудно...

Довго мовчали... Пихкали цигарки.

— А харапо, коли насправді...—почав Кам'яниця.—Не віряться тільки... Чудна ви, інтелігенція дуже.

Учитель прорвався... Він довго й одверто говорив Кам'яниці про себе, смікав його за козушанку, хвилювався...

— Чудно...—сказав Кам'яниця,—а харапо.

— Чим харапо?..

Тепер уже Кам'яниця вхопив учителя за плече...

шуткуючи провадять національну культуру... А чим же будуть вони набивати нарід? Політграмотою?

І ця політграмота ставала попереки горла Вагуті, здавалась чимсь сухим нездібним, угластим.

Довго думав про це Вагута і врешті вирішив:

— А, начхати!.. Перечитаю цю політграмоту й все. Видніше буде: не, так, то й не так, а так, то подивимось.

Підвезло: Наросвіта гроші догадалась дати зразу за скільки місяців. Поїхав до міста й притяг купу літератури.

Улітку робити нічого, а в садку біля школи, під вишнями так гарно!.. Вітрець полями пахне й ласкає холодком, соняшні плями бавяться на траві, як золоті діти... Ляже Вагута під вишнею і читає. Покровський перекинув на другий бік історію, Бухарін розклав на класи людство, Ленін зажав у жменю й пропустив його проміж пальців... І стало воно, життя, перед Вагутаю, голе, конкретне й ясне...

Як це не знав він досі, що життя система, машина, а не стихія: «Без руля і без ветрил?» Чудно...

Кров, жорстокість, улпертість, воля, будень і його поезія, ставали по-троху Вагуті зрозумілими, майже ясними...

Літо пройшло непомітно... Осінь надійшла крадькома...

Тов. Пушча

Білоруський поет, член літературної організації „Маладняк“, що об'єднав білоруські пролетарські письменницькі сили

Під вікном забила молода березка й захитали вишні печально головами, наче знали їм одним відому мудрість. Замжило... Тільки тут згадав Вагута, що треба копати картоплю.

Наросвіта снову затримувала гроші, їсти було треба і Вагута взявся за лопату.

Мжило безкрайно. Сиве повітря мчалось од проліску, що за попівським током, і мутно сідало на ставок, за проваляям.

Все мокре і на все налягла негодна зажурність. Ще нижче, наче нахилились стріхами солом'яні покрівлі хат, зелені бані церкви заплакані стреміли в поле.

Порожнє село, наче вмерло в своїх

— Так насправді прийшов до революції? — спитав Кам'яниця серйозно.
Да, — твердо відповів учитель.
— Чудно...

Довго мовчали... Пихкали цигарки.
— А харапіо, коли насправді... — почав Кам'яниця. — Не віриться тільки... Чудна ви, інтелігенція дуже.
Учитель прорвався... Він довго й одверто говорив Кам'яниці про себе, смікав його за кошушанку, хвилювався...
— Чудно... — сказав Кам'яниця, — а харапіо.
— Чим харапіо?...

Тепер уже Кам'яниця вхопив учителя за пальто:

— Чим... Так просто... Досадно якось було... Ну, нехай піп проти нас, ну нехай куркуль, а то вчитель... У тебе ж тільки голова та пальто... Пальта твого нам і не треба, а голову дайош...

Кам'яниця говорив довго: про те, що комсомол нікому вчити, про те, що не можна без освічених розсіяти мряку...

— А ви, а інші? — спитав вчитель. — Можете ж ви, скажемо, політично виховувати комсомол.

Кам'яниця засміявся:

— Ми?.. Шеб-то!.. Воспитателі перший сорт. Я, наприклад, взявся було політграмоті комсомольців учити, розказав їм про те, як я воював з білими а далі амба, тпру...

— Я теж незнаю політграмоти, — сказав учитель.

— А ти вивчи... Прийшов до революції, так вчи.

— А ти ж чому не вчиш? — спитав вчитель у Кам'яниці...

— Ніколи, тай грамоти я тільки од Муркоті знаю... Мене ти не питайся... Ти сам учи.

Учителю став противний і Кам'яниця, і його комсомол, і політграмота. Йому здалось, що він розкис просто од письменників заходу і революція знов йому вважалась чимсь химерним і нудним.

— Піду. Холодно стояти. Прощайте, — сказав він.

Кам'яниця мовчав. Учитель пішов, довго возився з замком, а потім застукотів засувом з середини.

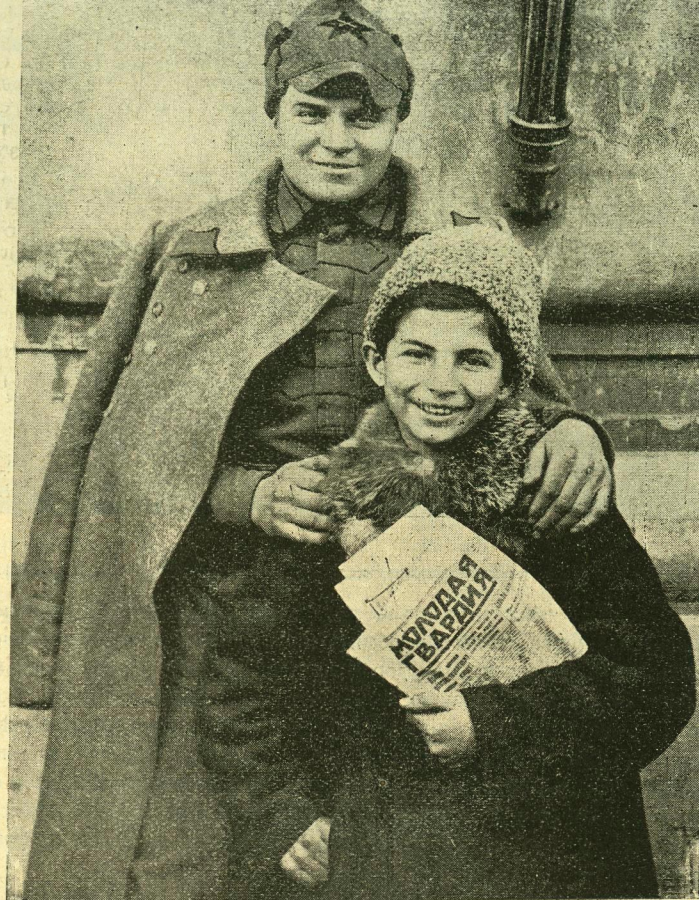
Кам'яниця плюнув:

— Прийшов ти, я бачу, до революції як ясла до коней, — точнісенько Ех ви!...

І Кам'яниця вилаявся.

Багато передумав Вагута. Не лягала до серця революція; стояла осторонь колюча і сіра... Не думати ж про неї не міг, ніби завів його хто-небудь...

— Панів прогнали, — це гарно. Попам не дають ходу, — теж гарно... Нарід намагаються вчити, учительство кличуть до праці... І головне не

„Юнкор“ — активний співробітник газети „Молодая гвардія“ в Одесі зі своїм шефом.

наче знали їм одним відомо мудрість. Замжичило... Тільки тут згадав Вагута, що треба копати картоплю.

Наросвіта знову затримувала гроші, їсти було треба і Вагута взявся за лопату.

Мжичило безкрайно. Сиве повітря мчалось од проліску, що за попівським током, і мутно сідало на ставок, за проваллям.

Все мокре і на все налягла неodobна зажурність. Ще нижче, наче нахилились стріхами солом'яні покрівлі хат, зелені бані церкви заплакано стреміли в поле.

Порожнє село, наче вмерло в своїх теплих хатніх запічках й дало волю мокрій сивині: хай гуляє собі над селом поки нагуляється.

Вже давно пустіють викопані селянські, горіди. Під прілим пахне капустяне коріння, зачорніло кинуте картоплиння.

Сумно над порожніми городами.

Випростав Вагута свою могутню постать і потягся. Аж хруснули м'язи, по обличчю пропливла насолода.

Вже третій день копає Вагутка картоплю. На лопату налипає, картопля брудна, а за чобітьми по півпуда тягнеться. Нудно капати, а треба.

Дістав з кишені папірець від задачника, механічно прочитав написане: „Купец купил пять аршин сукна“... Всипав махорки, скрутив здоровенну цигарку, затався. Цигарка лущить і смердить, а затажки солодко сідають в груди й кружляють голову.

Пахне сіном і половою, ці запахи переплітаються з вохкістю і наче від цього п'яніють. А ще — пахне провал'ям; мокра глина пахне, але так, ніби щось відходить в безвість щоб не повернутися вже ніколи...

Тиха журба проходить Вагута біля серця, лоскоче солодко і йде в безвість, як мжичка...

Попівська поросна свиня, пошарудила хрюкою біля воріт, одштовхнула там якусь закрутку й важко виплила на тік... Постояла, похрюкала й ще поважніше пройшла на вчительський город і почала ритись...

— І здохнуть їй! — сказав Вагута, і підійшов щоб одігнати.

Але свиня підняла щетину й злюче захрюкала: куди, мовляв, женеш?

Учителя розбірала злість. Він вже хотів огріти свиню лопатою, як раптом почув:

— Женіть її сюди.

Вагута здригнувся:

На попівському токові стояла матушка держучи в руках рядужку і усміхаючись.

У коричневій хусточці покритій, як у баб, біле матушчине обличчя було чортівськи—прекрасне.

— Ну женіть же, женіть — уркотіла матушка і вчитель відчув те саме, що й тоді, коли попа не було дома.

Він покірливо гнав свиню, в голові йому солодко кружлялось. Пройшов повз матушки й побоювся глянути на неї і бачив тільки край чорної спідниці, та стрункі, повні ноги.

Загнав свиню і обернувся. Матушка стояла вже в клуні й ніби кликала до себе рукою. Він пішов...

— Зачиніть двері, а то я вітру боюсь,—сказала матушка з глибини клуні.

Він зачинив.

— І зашкніть на крючок, бо вона відчиняється.

Защекнув і стояв, як дурний не знаючи, що йому робити.

— А тепер ідіть сюди!—покликала матушка і голос її задріжав на якійсь неможливо низькій ноті.

Рвонувся вчитель. Задзвеніла кудись лопата...

Полова, пропитана вохкістю, неможливо пахла. Вчителя обдало гарячим диханням, в очах помутніло...

Повернувшись з маслособорування, піп Іван пошукав матушку в хаті, нема... Він вийшов на двір і роздівлявся: де ж вона?..

З клуні вийшов учитель, уздрів попа, хотів вже шмигонути назад, але піп вже нісся до клуні...

Хотів піп щось сказати вчителю, та так і застиг з роззявленим ротом. З клуні йшла матушка, несла вузлика з половою й обсмикувалась. Червона й пряма вона спинилась перед попа й встромила в нього очима.

Невідомо скільки тяглась мовчанка. Учителюві вона здалась за годину. Він хотів піти і не міг і стояв як на вугіллях...

— Поздравляю вас матушка... — почав піп і рипнув зубами... Потім він кинувся до неї, смикнув її і завзято, як колись у семінарії, заматюкався...

Учитель зірвався з місця і краєм ока бачив, як ударила матушка попа половою... Озираючись уже біля школи, він побачив що вони б'ються.

Із віконця школи вчитель побачив: матушка вже пихорнула попа в сідни й зачинила двері. Учи-

молитвою,—такий-сякий піп. А пішов по півпалянички дають, сала,—як кіт наплакав, копійки дають рвані... Од собак не вийдуть оборонити... Бачиш як рясу розшматував, щоб він здох!

— Чи не той собака, що нацкував той прохвост, незаможник?—спитав д'ячок...

Піп плюнув і виматюкався...

Д'ячок засміявся:

— Слово скверне, да не осквернить уста твої.

— Яке тут скверне? По морді лушпанити хочеться.. Збирай скоріше барахло і в кімнату...

Д'ячок заспішив...

Повівська наливка була кріпка й розбігалась по жилах, як чорт...

— А знаш, попе,—сказав раптом Зосима,—парафіян треба пристащати.

— Як?...

— Анафемою!...

— Як, анафемою, що ти верзеш Зосиме?

— А так, збери їх усіх та й пристащай анафемою...

Піп задумався:

— А більшовики?...

— А яке їм діло до церковних справ?...

— Правда,—сказав піп.—Молодця Зосиме, їх і до церкви всім не збереш зараз, розпустили їх більшовики.

— А ти сядь на буланого Хреста в руки і як судія, по вікнами провозглашай: „Всі на збори до церкви православні. Хто не прийде буде преданий анафемі!“

— Правда, Зосиме... Пий!...

Верхи на своєму буланому, хрестом в руках, їздив піп Іван по селу і стукотів у вікна. Усім казав він зібратися завтра до церкви, всім загрозив анафемою, бачив як жахались селяни, кожен чув: „анафема“, як хрестили баби.

— Моя взяла... радів піп Іван... —Тепер я вам покажу, що таке церква і що таке я.

Змерзлий, але веселий заїмав він до д'яка Зосими і засів з ним пити церковне.

Учитель ішов, від Кам'янки до школи. У голові йому крутилося, що йому здавалась гарячою і йому хотілося кого небудь поцілувати.

Він думав разом і про Матушку і про матушку, порівнював, як у них була кращою і здавалася...

Ксьондз Усас та шпиг Лашкевич.

Невідомо скільки тяглась мовчанка. Учителеві вона здалась за годину. Він хотів піти і не міг і стояв як на вугіллях...

— Поздравляю вас матушка... — почав піп і рипнув зубами... Потім він кинувся до неї, смикнув її і завзято, як колись у семінарії, заматюкався...

Учитель зірвався з місця і краєм ока бачив, як ударила матушка по паоловою... Озирнувшись уже біля школи, він побачив що вони б'ються.

Із віконця школи вчитель побачив: матушка вже пихорнула по па в сіни й зачинила двері. Учителеві було смішно...

Перед Різдвом розігралась шквіря... Вона йшла біла й гнівна і наметувала нові буруни.

Була неділя. Учителю постукут в двері Кам'яниці хати... Одчинив Кам'яниця:

— Прийшов... — сказав він так, ніби сподівався на вчителя, — ну заходь.

Учитель зайшов і розгубився: в хаті була Марфа. Вона позирнула на Вагута й згоріла.

Вагута не знав куди покласти пальто... Підскочила Марфа, брала пальто й доторкнулась рукою до руки вчителевої... Він почув: рука її здригнулась й ця дріж пішла по тілу вчителеві солодким током...

Щось надзвичайно тепле, й гарне відчув учитель в цій Марфі, подумав, що Кам'яниця не помилився, що взяв Марфу, і Вагута пожалів чому він сам не догадався зробити теж саме...

Кам'яниця мовчав і чекав.

— От що... — почав учитель, — Давайте роботу.

— Яку?

— Та хоч би й з комсомольцями займатися...

— Що? вже?...

Учитель кивнув головою,

— А політграмота?...

— Вивчив!

Кам'яниця стиснув учителеві руку:

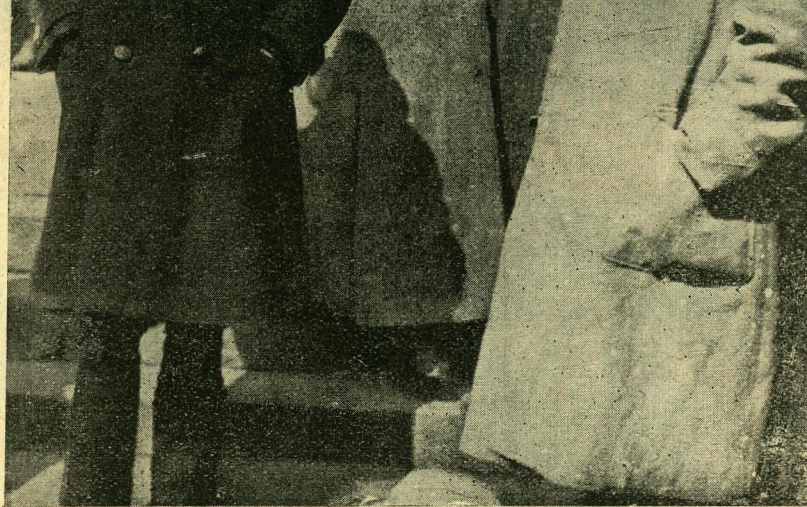
— Марфа! Кинь самовара к чорту... Збігай за пляшкою самогону, і яешницю нам...

Учитель спам'ятав як гарно було йому раз, коли він випив самогону й обрадувався: йому хотілось пити.

Піп Іван тільки повернувся. Він об'їздив село з передріздвяною молитвою. Д'ячок Зосима розвантажував сани.

— Так то попе, — сказав він, зробили ми од желетки рукава.

— Сволочи! — вилаявся піп. — Вінчати — йди. Хрестити — йди. А платити ніхто не хоче. Мені ж не плотють жалування. Де я візьму?... Не піді з

Усас, що обвинувачується в гвалтуванні дівчат та садизмі, і Лашкевич — шпиг підлягали обміну на польських комуністів Вечоркевича та Багинського. По дорозі до радянського кордону польські охоранники руками Мурашко забили т.т. Вечоркевича та Багинського. Усас, зрозумівши, що обміну не буде, втік у польське консульство в Мінську, і тільки після рішучої вимоги радянської влади, був виданий і відправлений у Ленінград, де незабаром буде над ним і Лашкевичом суд. Лашкевич заарештований в Тифлізі, де він вів свою шпигунську діяльність у купі зі своїми двома дочками. В шпигунській роботі Лашкевич не признався.

ручку дверей і думав далі... Хароші думки, дивні думки... А ззаду м'які руки й гаряче дихання в потилицю... Обернувся — матушка.

— Ні, це неможливо: вона прийшла сама, до нього?...

— Це чорт зна що? Так може вискочити серце.

А матушка тулилась, шепотіла задихаючись і шепіт її тримтів:

— Попа немає.. Де ви були?... Я вже тричі прибігаю сюди... Та чияйте ж двері!.. Ну, ну!...

З великими труднощами виштовхнула з хати самогонниця Приська Лобаня Івана.

Не легко його виштовхнути бо це відомий не тільки п'яниця, а розбишака.

Правда, виручає він Приську, але, як випи, так і сів... Сидить, балакає, а потім ще самогону прохає, а потім ще, а потім прискоче жінка Горпина і Присьці біда...

Виштовхнула Лобаня Приська, заперла двері, але Лобань опам'ятав застукотів:

— Відчини така-сяка...

церкви, всім загрозив анафем бачив як жахались селяни, чули: „анафема“, як хрестили баби.

— Моя взяла... радів піп... — Тепер я вам покажу, що церква і що таке я.

Змерзлий, але веселий він до д'яка Зосими і засів з пити церковне.

Учитель ішов, від Кам'яниці. У голові йому крутилося, здавалась гарячою і йому хотілось кого небудь поцілувати.

Він думав разом і про Марфу, і про матушку, порівнював, яких була кращою і здавались прекрасними обидві...

Він ще чув на собі Марфин погляд, її зчервлені личця:

— Чому вона зачервоніла? Вставала клуня, полов'ячий пах, матушка:

— Ах яке прекрасне життя!

Буде вчити він комсомол, відмітять, про нього десь напишуть обов'язково напишуть. Вже десь читав про вчителя — про праці. І вот він, Вагута, відомий всім.. І буде так написано в ті: «Перший дійсно радянський учитель». А потім...

Вагута захопило дух... вставали слова, які саме були написані. Прекрасні слова: хто Вагута, хто його батько, скільки років учить і т. д. і т. д.

Непомітив учитель, як дійшов до дому, як одпер замок... Взяв

Ну чорта з два відчине Приська... Так і не достукотівся Лобань і пішов до дому злий, як собака.
Біля провалля він побачив попа: той їхав по стежці, верхи, назустріч... Злий Лобань... І прийшла йому дика думка: перелякати попівського коня... І йде Лобань тихенько й смирно, як вівця, аж поки не надійшов під саму пику коня. А підійшовши гаркнув Лобань, що було духу і махнув руками...

Хропнув попівський буланій, метельнув у бік до провалля і Лобань ніби протверезів і протер очі...

— От тобі й на!

Попівський кінь мчався на гору, а попа, як чорт злизнув.

— Але де ж він?...

Туди сюди прийшов Лобань по снігу,—немає... І порозумів:

— У проваллі!...

Зазирнув... Біло від шквирі в проваллі, і здається воно білою безоднею...

— Деж тут бути живому попу?... Пропав!...

Озирнувся Лобань, підсмикнув шапку й хода:

— Хіба ж гарно відповідати, та ще за таке барахло?

Негарні чутки пішли по селу:

Попівський кінь прийшов, а попа нема. Де він? Хіба ж дурні люди, не знають? Все знають. Піп пропав то і, як прийшла до вчителя матушка, а зараз і живе вона з ним... Люди все знають!...

Знав це і Кам'яниця та не вірив: хіба ж він не знав учителя?

— Не може бути!...

Йому досадно було тільки, що вчитель замовк про комсомол, хоч уже зустрічався разів з десять.

— Подивимось, гадав Кам'яниця. І навмисно не нагадував учителеві бо цікаво було, чи прийде до цього учитель сам?

— Ти хоч би в місто про попа повідомив,—говорив Кам'яниці секретар

Сільради.— Мало хіба чого може бути?

— А чорта там буде за попа!... відповідав Кам'яниця.

Дні йшли одноманітні, як крапки...

Непомітно посун, лось сонце на середину неба і з полів дихнув теплий вітерець...

До сільради прибігли хлоп'ята:

— Дядю, дядю!... Піп он там у проваллі!... Мертвий!...

У проваллі зібралось мало-не-все село. Піп стирчав у снігу... Витягли і побачили, що голова в нього була розбита...

Кам'яниця підвів голову:

— Це він об той косяк ударився, об мерзлий.

— Який тобі косяк?—закрич в якийсь дядько.—Сидиш тут председа-

тель. Он де тобі косяк! І дядько показав у бік школи.

— Убити їх, убити!—загук натовп.

— Ні. Це розлідувати треба,—кричав Кам'яниця.

— Мовчи і слідий!—покривав усіх дядько...—Вже давно заарештувати треба було вчителя, а ти де був? Убити їх!...

Уже було сунувся грізний натовп, але Кам'яниця показав себе бунтарем. Він став попереді із револьвером:

— Стій (гаку, сяку, вашу)... першого хто йтиме уб'ю!

Кам'яницю знали, спинились і переглядалися грізно.

Кам'яниця бачив: ще хвилина і ніщо не допоможе, кинуться, і тоді все

пропало.

— Товариші!—закричав він. Діло треба розлідувати! А як не винні

Кашлянув...

Учитель схопився, а за ним і матушка... З хвилину мовчали.

Не знав Кам'яниця хто вбив, а був упевнений, що вони от ці, вчитель і матушка... А ще не знав він: чи дуже їх слід захищати чи ні... Тому захотілось перевірити вчителя: чи дійсно він на радянському боці чи ні?... І він сказав трохи з ехідцею вчителю:

— Я до тебе... Комсомол чекає тебе... Ти ж обіцяв його вчити?...

Вагута позирнув на матушку, матушка на Кам'яницю, а Кам'яниця важко дививсь на Вагута

— Як ти думаєш?... спитав Вагута матушку.—Я дійсно таки обіцяв.

Кам'яниця засміявся:

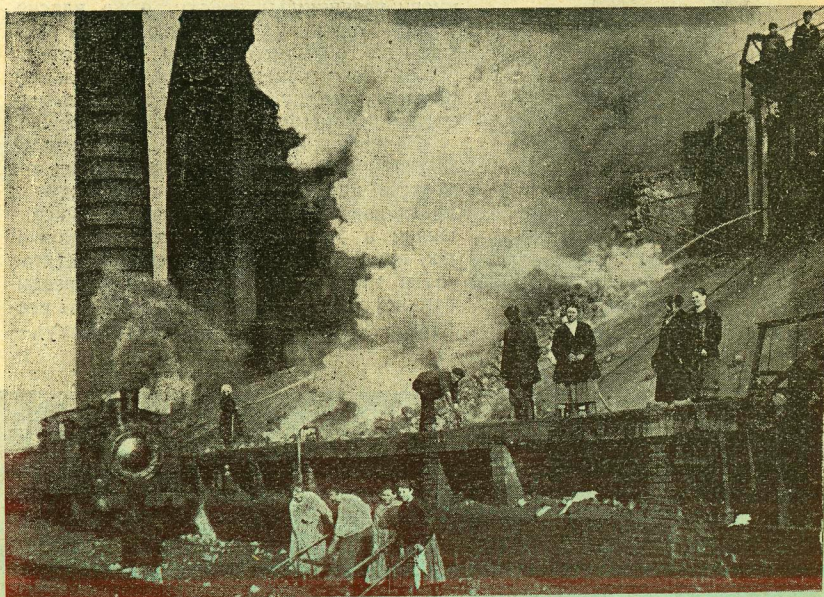
— Хорош брат ти... Тай політграмота у тебе нічого, і він показав на матушку.

Матушка почервоніла, зблідла, знов почервоніла й кинулась до Кам'яниці:

— Геть відділя! Чуєш, геть! Ти думаєш що й в квартирі й скрізь знущатися можна? Геть!

— Ах ви контрреволюція, чортова!... Ах ви... А попа хто вбив, га?!...

Обидвоє Perezирнулися і зблідли. З двору почувся гомір... Матушка підбігла до вікна, одскочила й застигла серед кімнати.

Під'їхала „кукушка“. Жде. Робігніці прибравши з колії кокс, починають погрузку...

— Кам'яниця розчинив двері.

У проваллі зібралось мало не все село. Ліп стиржав у снігу... Витягли і побачили, що голова в нього була розбита...
Кам'яниця підвів голову:
— Це він об той косяк ударився, об мерзлий.
— Який тобі косяк?—закричав у якийсь дядько.—Сидиш тут председатель.
Он де тобі косяк! І дядько показав у бік школи.
— Убити їх, убити!—загук натовп.
— Ні. Це розлідувати треба,—кричав Кам'яниця.
— Мовчит і слідчий!—покривав усіх дядько...—Вже давно заарештувати треба було вчителя, а ти де був? Убити їх!...
Уже, було сунувся грізний натовп, але Кам'яниця показав себе бущим партианом. Він став попереді із револьвером:
— Стій (таку, сяку, вашу)... першого хто йтиме уб'ю!
Кам'яницю знали, спинились і переглядались грізно.
Кам'яниця бачив: ще хвилина і ніщо не допоможе, кинуться, і тоді все пропало.
— Товариші!—закричав він.—Діло треба розслідувати! А як не винні вони?

Тай подумати треба чи слід убивати людину з-за якогось попа?
Піднявся гамір, були й «за» і «проти». Ще покричав Кам'яниця і більшість згодилась на слідство.
Не дурні люди, як бачите, не довіряли вони Кам'яниці й стіною підійшли до школи.
— Хто зна що в того Кам'яниці в голові? Як візьме їх та тихенько в город, а в городі, відомо, які суди...—казали сиві діди...
— Сюди їх виводь, сюди!—кричав натовп...
Кам'яниця увійшов в школу і тихенько засунув двері на засув...
Учитель і матушка в обнімочку солодко спали на кроваті. Кам'яниця усміхнувся:
— Як і наш брат—в обнімочку...
І йому стало обидвох жалко:
Хто й зна, чи справиться він з натовпом і можливо через де-кілька хвилин їх уб'ють.
А як гарно вони сплять?...

Антін Павлюк.

* * *

Ти будь,— як вітер, радістю живого.
Живого боєм:— музика та рух.
Як в дівчини та, матірня,— тривога
Нехай хрилюється, цвіте словесний луг.

Хай думка серцеві могутня порада,
Те, повноваге золото— розкішному шиттю.
Ти знаєш— тільки труд і ясна творча радість
Єдине дороге і вартє у життю.

Прийми усе життя і пий в його глибинах.
...Прозорий обрій... сонце... плуг...— горно й метал,—

Під'їхала „кукушка“. Жде. Робітниця прибравши з колії кокс, починають погрузку...

— Кам'яниця розчинив двері.
— Пожалуйте!
Вагута закрив собою матушку:
— Не підимо ми! куди ж, на розтерзаня?!...
Кам'яниця витяг нагана:
— А ну!...
Одягались.. Тремтіли руки...
Вийшов Кам'яниця на двір з арештованими і здивувався:
Натовп стояв спокійнесенько навколо Лобаня й слухав.
Лобань розмотував руками й говорив:
— Їхав він верхи, а я назустріч... Трипохнувся я перед коня, щоб дорогу дати, а кінь як рвоне!... Дивлюсь, а попа нема, ніби й небуло!...
Ще трошки потовклись селяни. Кам'яниця суперечився про щось з Лобанем і врешті зовсім не грізний, майже, веселий розійшовся натовп...
Біля школи самотньо стояли Ватута й матушка.
Вітерець дихнув з низу. Пахло розталим проваллям.

5/ІІІ—1925 року.
Харків.

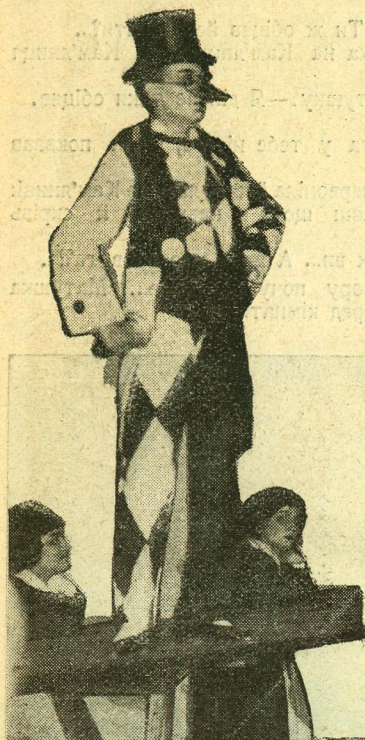
Щоб тільки вітер! з барв,— найглибша,— синя...
З думок: жага та гнів... ще щирість,— не печаль.

2.

...Ось пахом слів і барвою і боєм—
С дзвінка мельодія, музика— завше біль!..
Життя розлоге і родюче поле
і радість руху і досягнень хміль.

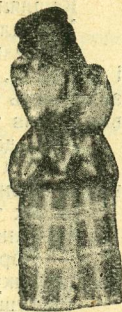
Ген за обмежки, за моря,— в простори дальні
Той промінь думки,— гострий, мов стілет...
І,— як сурма— дзвінке, відповідальне
і зрозуміле, як той біль,— поет...

Прага. 1925. 26. І.

УКРАЇНСЬКИЙ революц. театр перебуває зараз у стані шукання форми й змісту. Як що російський театр має сливе 300 літню культуру, справжню й тривалу, що розвивалася органічно в нормальних державних умовах, то український молодший — тулювся в суточках утлої культури одного згноблених народів колишньої царської імперії. До Жовтневої революції український театр ніколи не знав що то є нормальні умови розвитку й зросту, отже власне тільки Жовтневу революцію можна вважати за той момент, коли починається більш — менш правильний та нормальний розвиток театру, наскільки в наших господарчо-економічних умовах це можливо.

Харківський Державний Український Драматичний театр — це один з кількох театрів на Україні, що пильно шукає правдивого мистецького шляху. Проіснувавши в Харкові всього тільки другий рік, він у нових своїх постановках стягає своїм мистецьким діапазоном від реалістичної драми Кулішівської 97" (що її реалізм місцями переходить до натуралізму), —

ВІЙ

до футуристичної конструкції переробки з Сінклером „Моб“.

„Вій“ — остання постановка цього сезону, це — сценічне завершення усіх шукань театру шляхом т. з. „лівого мистецтва“.

„Вій“ — це переробка повісти Гоголя під тією ж назвою.

вою пристосована до сцени відомим українським драматургом Марком Кропивницьким. Цю переробку опрацював популярний український письменник Остап Вишня, опрацював, зробивши з неї сучасний політичний огляд.

Після переробки зміст п'єси залишено в такому вигляді:

I дія. Гурт відпущених до дому бурсаків, бажаючи назбирати грошей на дорогу, влаштовує на базарі інтермедію „Чистка радянських установ“ (актори, що грають інтермедію, починають п'єсу хоровим співом у театральній залі, в саму інтермедію відіграють на просценіумі). На базарі бурсаки зустрічають сотника з дочкою — паночкою (персонажі Гоголя). Бурсак Хома Брут закохується в паночку. Базар з Гоголівського перевертається в сучасний радянський, і бурсаки влаштовують на дзвінниці злободенну анти-релігійну інтермедію на тему „Гріх Адама й Єви“ дотепно і дошкульно висміюючи цю біблійну легенду.

Зібравши грошей, бурсаки рушають у дорогу.

II дія. Троє бурсаків — Хома Брут, Халява та Горобаць, відбившись від своїх товаришів, заблукалися й потрапили на невідомий хутір. Благають стару бабу, з обличчям відьми, пустити їх переночувати. Стара кінєль кінцем згоджується й розташовує їх спати по різних місцях. Хома Брутові припало спати в свинарні. Бурсак, помірявши про паночку, засинає. (З цього часу все в п'єсі виставляється, як сон Хоми Брута). Хома сниться; що він летить зі старою відьмою на Марс. На Марсі відіграється сучасна інтермедія: Хома розмовляє з марсіянами й порівнює порядки на землі зі звичаями на Марсі. З Марса Хома летить на Полісся, де відіграється сцена з „Лісової Пісні“ Лесі Українки. Ця сцена — пародія на виставу в театрі ім. Франка під тією ж назвою, — містить у собі політичний памфлет на польські події. Тут у Поліссі Хома вбиває відьму. Вона перевертається в паночку Хома злякався й тікає. Паночка вмирає.

III-а дія. Козаки ведуть Хома Брута до церкви читати псалтиря над домовиною паночки. По дорозі вони заходять до пив'ярні „Нова-Баварія“. Тут Хома зустрічається з бурсаками. У пив'ярні відіграється кілька сучасних інтермедій — шаржів на наш побут. Багато танцюють. Дія закінчується танцями в ляндри.

Зверху—комедіант; далі—сцена на базарі та сцена в залі

медія: Хома розмовляє з марсіянами й порівнює рядки на землі зі звичаями на Марсі. З Марса летять на Полісся, де відіграється сцена з „Ліс Пісні“ Лесі Українки. Ця сцена—пародія на виставу театру ім. Франка під тією ж назвою,—містить у собі політичний памфлет на польські події. Тут у Полю Хома вбиває відьму. Вона перевертається в панночка, Хома злякався й тікає. Паночка вмірає.

III-а дія. Козаки ведуть Хому Брута до церкви, щоб читати псалтиря над домовиною паночки. По церкві вони заходять до пив'ярні „Нова-Баварія“. Тут Хома зустрічається з бурсаками. У пив'ярні відіграється кілька сучасних інтермедій—шаржів на наших політиків. Багато танцюють. Дія закінчується танком паночко-ляндри.

IV-а дія. У церкві. Гурток подруг вкупі з нянями співають похоронну пісню над паночкою. У пісню введена переплітається з глузуванням над сучасними коханням. Увійходить Хома, розмовляє з сестрою. Хома п'яний! коли сотник пішов з церкви, Хома починає читати псалтиря, жалкуючи що це не текст історичного матеріалізму. Небіжниця однаково, хоча що читалось. Панночка підводиться з домовини й

каво кличе до себе Хому. Той релюкався і з жаху лягає на підлогу. де стояла домовина паночки. Домовина полетіла вгору. З'являється нечиста сила, чорт. С ред безлічі чортів з'являються особливі „українські чорти“. Починається відьомський шабаш. У цей час шабашу з'являється Вія і спав ногою на Хому.

Епілог: Хома прокидається і бачить, що на ньому свиняча морда. Та що всі його галюцинації і марі були наслідком того, що свиня його придушила, коли він спав. Увійходять бурсаки й разом рушають далі в дорогу.

Автор переробки поставив завдання не тільки оголити фактистичку Гоголеву, а й поруч з огороження поставити сьгодні часні теми. Так до цього завдання поставився і режисер постанови Гнат Юра.

П'єсу виставлено в конспектах. Велика на весь кін споруджана займає осередок сценічної площини й водночас становить місце для різних сцен. У постановці використано театральну залу, яруси, оркестр спеціально для п'єси влаштований та просценарій. На протязі мало не всієї вистави є музика й спів, при чому музика

стина вистави збудована так, що вона повинна бути породією на старий „малоросійський“ театр, викриваючи його інертність та застарілість сценічних засобів. Іронія над „малоросійщиною“ снується червоною нитою крізь усю виставу.

У постановці дуже багато є дуже ефектових сценічних моментів. Наприклад, у першій дії, правдивіш перед початком, цікава інтермедія „Чистка радянських установ“: у ній бере участь комісія в справі чистки, один актор грає машиністку „совбаришню“. У цьому змалюванні відбився дуже глузливий та влучний шарж на маленьку ділянку сучасного нам радянського побуту. Це місце в постановці однаково цікаве, як відгук на повсякденщину і як сценічний малюнок.

У першій дії притягає увагу сцена на базарі. У пісеньках перекупок відбивається дотепно пригаданий шарж на дрібний базарний торг. Всі постаті перекупок утрировані, а їхня пісенька та розмірені ритмічні рухи надають сценкам характеру дуже рельєфного малюнку з натури, відбитого в Кривом Дзеркалі.

У тій самій дії притягає увагу інтермедія, що бурсаки виставляють на дзвіниці. Виображуючи шаржи на легенду про „Згрішення Адама й Єви“, артисти не тільки сатирично викривають усе безглуздя легенди про яблуко та фіговий листочок, але й дотепно демонструють гнів божий. Це дуже барвисте місце в виставі.

Зворушлива сценка діда й баби коло воза з бурсаками, що після прохання старих гуртом іронічно виспівують їм ніби — релігійні співанки. Це теж дуже яскравий жанровий малюнок.

У другій дії вбирає очі перш за все цікаво зроблена постать відьми. Потім приваблює своєю оригінальністю й надзвичайно гарними одягами маляр Анастас Петрицького сцена на Марсі. Незалежно від змісту цієї сцени слід визнати, що тут яко видо-вище ми маємо прекрасний сценічний нарис. У тій самій дії цікава сценка на Поліссі, ілюстрована мальованим декорациями.

Сцена 3-ої дії показує сучасну пив'ярню „Нова-Баварія“. Тут усе цікаве: і написи на зразок: „Тут виражаться забороз-“

На хуторі біля хати відьми

нули шкереберть. Велике вражіння справляє ефектно скомпонований танець „халяндра“.

У IV-й дії показано середину церкви. Посеред церкви — домовина з панночкою, а біля домовини мальовничо розташувалася в чудово-гарних одягах тогож самого маляра Петрицького дівочий хор з нянькою панночки. Одяги добрано з великим мистецьким смаком, прожектор відтиняє гру фарб та кольорів: все видно: іще милує око глядачеві. Наприкінці дії — відьомський шабаш. Все, що на сцені, починає рухатися та кружляти. Велика сила „чортів“, різнобарвно та чепурно одягнених, танцює з різними викрута-сами сучасні та несучасні танки, турбілем кружляє, справляючи вражіння чогось нестримного. Око милує багато різноманітних фарб та кольорів з додатком великої динаміки.

Епілог викриває авторів замисел.

На постановку „Вія“ вит ачено багато коштів і докладено зусиль усього художнього персоналу та трупи театру ім. Фланка. Ця постановка є пер-

Потім приваблює своєю оригінальністю й надзвичайно гарними одягами маляра Анатолі Петрицького сцена на Марсі. Незалежно від змісту цієї сцени слід визнати, що тут яко видо-вище ми маємо прекрасний сценічний нарис. У тій самій дії цікава сценка на Поліссі, ілюстрована мальованим декорациями.

Сцена 3-ої дії показує сучасну пив'ярню „Нова-Баварія“. Тут усе цікаве: і написи на зразок: „Тут виражається забороняється“ і плакат про свіжі раки, „фєя“, що заманює одвідувачів циганською піснею й танками. Тут дуже барвистий епізод зі старим чоловіком; він ска житься на те, що сучасний автор та режисер все перевер-

нули шкереберть. Велике вражіння справляє ефектно сконпонований та-нець „халяндра“.

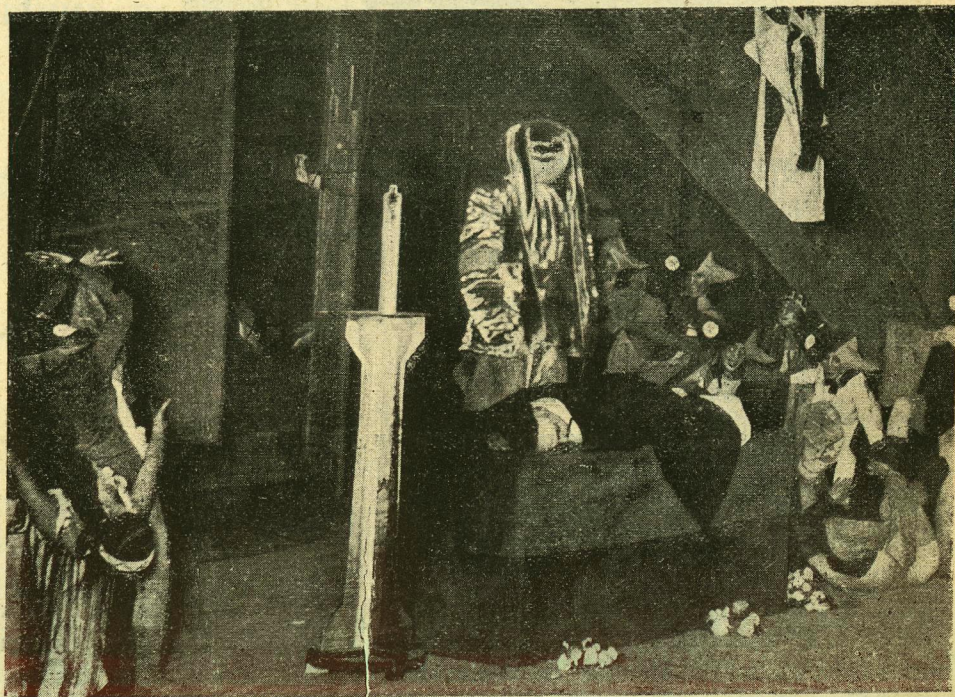
У IV-й дії показано середину церкви. Посеред церкви—домовина з панночкою, а біля домовини мальовничо розташувався в чудово-гарних олягах тогож самого маляра Петрицького дівочий хор з няньою панночки. Одяги добрано з великим мистецьким смаком, прожектор відтиняє гру фарб та кольорів: все видно ще милое око глядачеві. Наприкінці дії—відьомський шабаш. Все, що на сцені, починає рухатися та кружляти. Велика сила „чортів“, різнобарвно та чепурно одягнених, танцює з різними викрута-сами сучасні та несучасні танки, турбілем кружляє, справляючи вражіння чогось нестримного. Око милое багато різноманітних фарб та кольорів з додатком великої динаміки.

Епілог викриває авторів замисел.

На постановку „Вія“ вит ачено багато коштів і докладено зусиль усього художнього персоналу та трупи театру ім. Франка. Ця постановка є певний етап у напрямку мистецьких шукань та здобутків театру. Невідомо, куди театр піде далі, але вже виразно зазначилося, щв постановкою „Вія“ завершується якась смуга в ньому, й ми стоїмо на порозі і чогось нового.

У всякому разі для української театральної культури постановка „Вія“ має своє значіння, що спонукає не тільки для шукань але й до відкриття нових мистецьких форм.

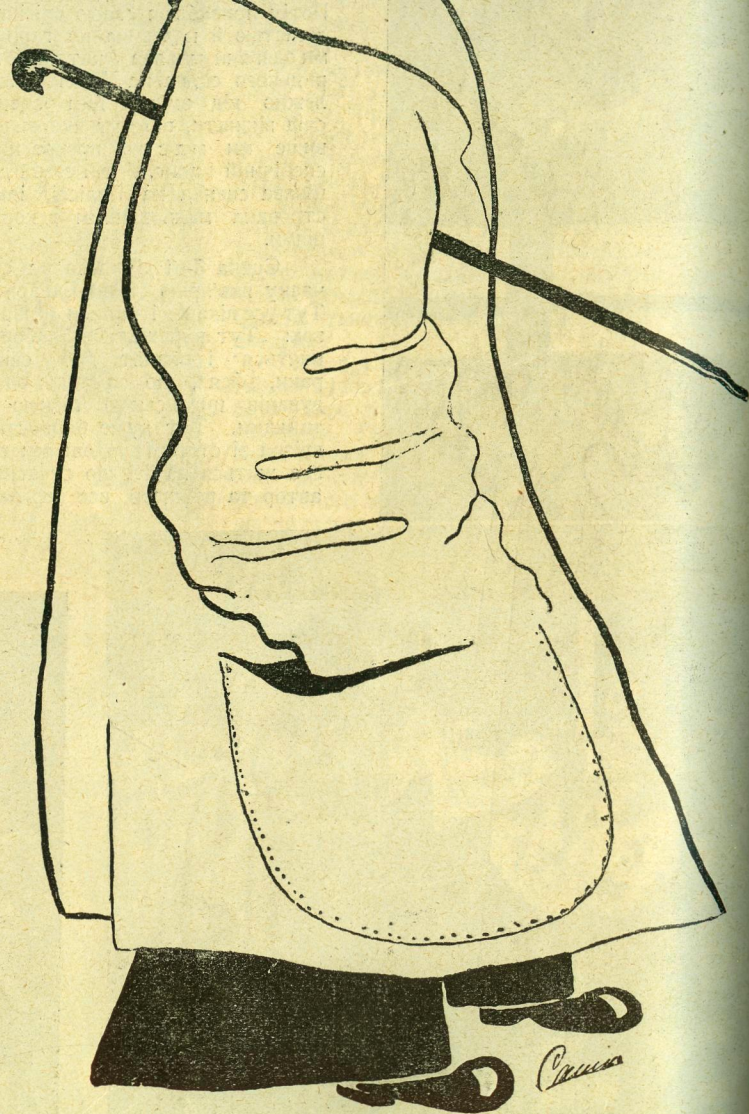
І. Туркельтауб.

Зверху—сцена на Марсі; нижче—біля гроба паночки; праворуч—Вій та Хома Брут.

Куди „дзвенить“ цей муж „в тривозі“?
 Чи в ХАПП'ї МАПП'ї його путь?
 ...А десь далеко по дорозі
 За ним „сосюрити“ ідуть...
 За ним заяви... Знов заяви...
 ...І ваблять зорі золоті
 ...І „молотом“ так пахнуть трави...
 ...І в „плюзі“ голубі путі.

Гартованський молодняк.

Бувають шаржі що одразу
 І тексту не найдеш... ніяк...
 — Ти кажеш нам Довженко „Саса“,
 Що це гартянський молодняк?

Що в цім піжон'истім естеті
 Є символ маси, а не „кльош“...
 Ти помилився: на „пальтреті“
 (Пізнали ми) — Олелько Корж.

ЗАДАЧИ й РЕБУСИ

Ребус № 20.

Перші десять осіб, що надішлють вірні розв'язання всіх завдань, будуть одержувати журнал „Всесвіт“ на протязі 3-х місяців.

Відповіді читачам.

Шепченко Д. (с. Гориці, Вин. окр.) й Следзневському (Київ) — ребуси не підійшли, надсилайте завдання й надалі.

Вірних розв'язань всіх завдань не надіслано.

Найбільш розв'язало ребус № 8 до Шевченкових роковин: Пошивайло Ф. (Полтава), Рибаків (Житомир, і завд. № 12), Браташ (с. Каївка, Золотон. окр.), Отченашенко (Катеринослав), Глущенко (ст. Чапліно, Катер. заліз.), Джурай Клима І (Харків, Наркомзем), Борода Е. (Суми) й інші.

Метаграма шахового коня № 21.

Ходом шахового коня прочитати в даній фігурі вірш відомого українського поета.

Увага. Шаховий кінь ходить просто вперед себе на 3 клітину, а потім вправо або вліво на 2, наприклад, з „ІЧ“ може піти на „РЛ“, або на „ЕМ“, на „ЮЯ“, на „ІЕМ“, на „УИН“, або на „ЕРВ“ і т. и.

	РИ	КТ	ЕМ	ОС	ОР	
	ОЗ	ІЄ	ЕМ	ЮЯ	ЗУ	
МО	ІК	ІЧ		ТИ	ЕМ	ІЄ

Головоломка № 22.

Дану геометричну фігуру розрізати ножицями за три рази (розрізати не ломати й не кривити) так, щоб потім можна було скласти з них правильну нову геометричну фігуру.

Метаграма шахового коня № 21.

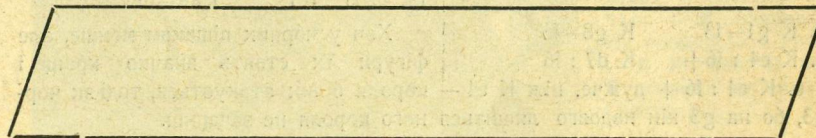
Ходом шахового коня прочитати в даній фігурі вірш відомого українського поета.

Увага. Шаховий кінь ходить просто вперед себе на 3 клітини, а потім вправо або вліво на 2, наприклад, з „ІЧ“ може піти на „РЛ“, або на „ЕМ“, на „ЮЯ“, на „ІЕМ“, на „УИН“, або на „ЕРВ“ і т. и.

		РИ	КТ	ЄМ	ОС	ОР		
		ОЗ	ІЄ	ЕМ	ЮЯ	ЗУ		
	МО	ІК	ІЧ		ТИ	ЕМ	ІЄ	
	МІЯ	МОБ	ІВІ	ОНІ	ІЕМ	ЕМЛ	ПЛА	
РІЄ	РОТ	ЕРВ	МІС	УЙН	ДТИ	ЦВІ	ОСІ	МОЗ

Головоломка № 22.

Дану геометричну фігуру розрізати ножицями за три рази (розрізати не ломані й не криві) так, щоб потім можна було скласти з них правильну нову геометричну фігуру.

Розв'язання завдань, уміщених в № 4 журналу „Всесвіт“.

Ребус № 8.

Ім (мі) ене в сім'ї в ел (б) и к ій в сім'ї віль-
(а) ній новій неза буд (ка) ьте спом (мопс) янути
не з лим тих (хита) им словом (масло — «а»).

Літературне завдання № 9.

В творі «Редактор Люте» К. Гамсуна.

Перестановка літер № 11.

А	Т		О	М
Т	Р	І	Е	Р
Л	О	Т	О	К
А	Р	Д	Е	Н
А	Д		А	М

Головоломка № 10.

		С				О	
С				Х			
				А			
У		А		П		М	
						П	
						Н	
							Л
				А			
				О			
		І		Н			

Завдання № 12.

Комбінацій може бути багато, наприклад, можна розташувати шашки й так: а1, а2, b2, b3, с3, с4 d4, d5, е5, е6, f6, f7, g7, g8, h1, h8.

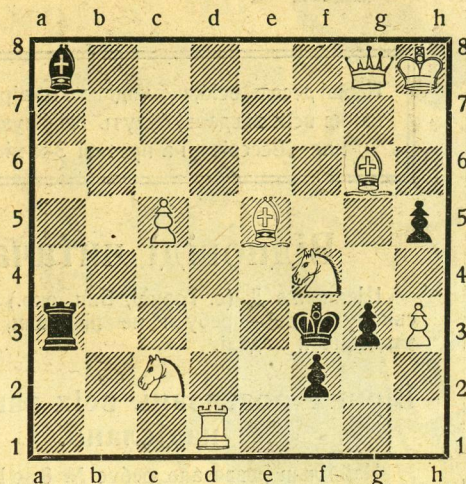
ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання ч. 7. В. М. Калина, Київ.

Друкується вперше.

Етюд ч. 4. Р. В. Локотьянова.

Білі—Кр h8 Ф g8 Т d1 С e5, g6 К c2, f4 п. c5, h2 (9).

Чорні—Кр f3 Т a3 С a8 п. f2, g3, h5 (6).

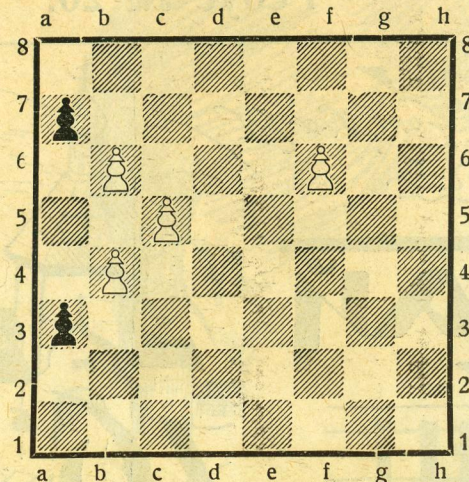
Мат за два ходи.

Партія ч. 7. Оборона Каро-Канн. Грано в Москві 1924 року.

Білі—Н. Григорьев.

Чорні—В. Блуменфельд.

1. e2—e4	c7—c6	11. Ф d1—d2	Т f8—e8
2. d2—d4	d7—d5	12. 0—0—0	Ф d8—a5
3. К b1—c3	d5 : e4	13. Кр c1—b1	e7—e5!
4. К c3 : e4	К b8—d7	14. Т d1—e1	c6—c5!
Цей хід увів А. Німцович, щоб		15. d4 : e5	c5—c4
уникнути подвоєння пішаків після		16. e5—e6	c4 : d3
4. . . К f6		17. e6 : d7	Т e8 : e1+
5. К e4 : f6+		18. Ф d2 : e1	С c8 : d7

Білі — т b4, b6, c5, f6 (4)

Чорні — ш. a7, a3 (2) Білі виграють.

Партія ч. 4.

Білі—М. Я. Друян.

Чорні—А. П. Кириллов.

1. c3—d4	d6—c5	15. f2 : d4	f8—e7
2. d2—c3	f6—g5	16. d4—c4	f6—e5
3. c3—b4	g7—f6	17. b2—c3	e7—f6
4. b2—d6	e7 : c5	18. h2—g3	h4—f2
5. d2—c3	g5—h4	19. e1 : g3	h6—g5
6. g3—f4	h8—g7	20. g3—h4	g5—f4
7. c1—d2	f6—g5	21. a3—b4	f4 : e3
8. c3—b4	g7—f6	22. c3—d4	a5 : c3
9. d4 : d6	c7 : c3	23. d4 : b2	e3—d2
10. d4 : d4	a7 : c5	24. c5—b6	d2—c1
11. d4 : b6	a7 : c5	25. b6—a7	c1 : a3
12. a1—b2	b8—c7	26. a7—b8	a3—f8
13. e3—d4	g5 : e3	27. b8 : h2	
14. d4 : b6	c7 : a5		

Партія ч. 7. Оборона Каро-Канн. Грано в Москві 1924 року.

Білі—Н. Григорьев.

Чорні—В. Блуменфельд.

1. e2—e4	c7—c6	11. Ф d1—d2	Т f8—e8
2. d2—d4	d7—d5	12. 0—0—0	Ф d8—a5
3. К b1—c3	d5 : e4	13. Кр c1—b1	e7—e5!
4. К c3 : e4	К b8—d7	14. Т d1—e1	c6—c5!
Цей хід увів А. Німцович, щоб		15. d4 : e5	c5—c4
уникнути подвоєння пішаків після		16. e5—e6	c4 : d3
4. . . . К f6		17. e6 : d7	Т e8 : e1+
5. К e4 : f6+		18. Ф d2 : e1	С c8 : d7
		19. С f1 : d3	Т a8—d8!
5. К g1—f3	К g8—f6	Хоч у чорних пішаком менше, але	
6. К e4 : f6+	К d7 : f6	фігури їх стоять значно краще і	
6. К e4 : f6+ дужче, ніж К e4 — короля білих атакується, тоді як чор-
g3, бо на g3 кін надовго лишиться ного короля не зачепиш.			
бездіяльний.			
7. К f3—e5	К f6—d7!	20. Ф e1—e2?	С d7—e6
8. К e5—d3	g7—g6	21. b2—b4	Ф a5—a3
9. c2—c3	С f8—g7	22. С d3—e4	Ф a3 : c3
10. С c1—f4	0—0	Білі здалися.	

1. c3—d4	d6—c5	15. f2 : d4	f8—e7
2. d2—c3	f6—g5	16. d4—c4	f6—e5
3. c3—b4	g7—f6	17. b2—c3	e7—f6
4. b2—d6	e7 : c5	18. h2—g3	h4—f2
5. d2—c3	g5—h4	19. e1 : g3	h6—g5
6. g3—f4	h8—g7	20. g3—h4	g5—f4
7. c1—d2	f6—g5	21. a3—b4	f4 : e3
8. c3—b4	g7—f6	22. c3—d4	a5 : c3
9. d4 : d6	c7 : c3	23. d4 : b2	e3—d2
10. d4 : d4	a7 : c5	24. c5—b6	d2—c1
11. d4 : b6	a7 : c5	25. b6—a7	c1 : a3
12. a1—b2	b8—c7	26. a7—b8	a3—f8
13. e3—d4	g5 : e3	27. b8 : h2	
14. d4 : b6	c7 : a5		

Вірішення завдання ч. 4 „Мячик“ уміщеного в журналі „Всесвіт“
1. Кр g2—g1.

Хроніка

В червні відбудеться цікавий матч між Ем. Ласкером й найдужчим ма-
матистом Південно-Славії — проф. М. Відмаром.

Ал-др А. Альохин грав, не дивлячись на дошку, 28 партій з на-
ком: + 22 — 3 = 3.

15 квітня має розпочатися міжнародний турнір у Баден-Баден.

Також мають відбутися цього року міжнародний турнір в Брес-
(Німеччина) і в Гастінгсі (Англія).

■ ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ■

Універсальний ілю-

„ВСЕСВІТ“

-стрований журнал

ВИХОДИТЬ РЕГУЛЯРНО ДВІЧІ НА МІСЯЦЬ

Кожен № подає низку оповідань, віршів, нарисів й більш 60 ілюстрацій.

Література, наука, громадське життя, всесвітня ілюстрація,
сатира, гумор, шахи, спорт, містечке життя та инш.

ХАРКІВ, вулиця К. Лібкнехта, № 11.

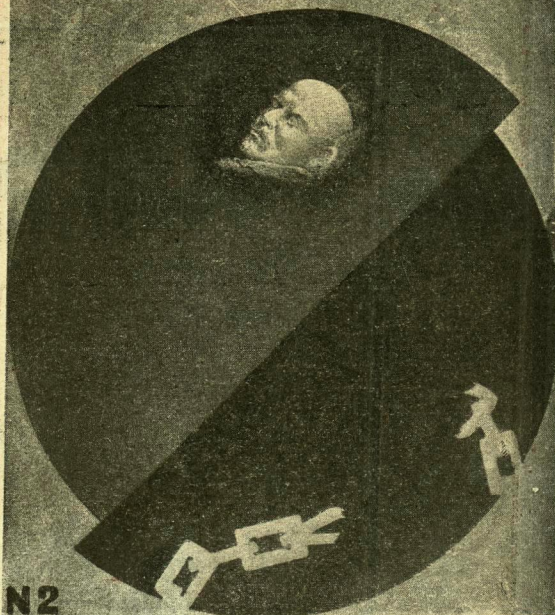
ВСЕСВІТ

ЗМІСТ Ч. 1. Оповідання: Гади—**В. Єгерський**; Кривий зуб і Клишоногий—**К. Гордієнко**; Завод ім. т. Петровського—поема **Кириленка**; Про «Всесвіт»—гумореска **Остапа Вишні**; Кінець кар'єри (гумореска)—**В. Чечвянський**; Нотатки—**Валер Проноза**; Начерки: В країні білого й чорного—**І. Хургін**; Дев'яносто сім—**І. Туркельтауб**; Перемога над повітрям—**А. Уразова**; Фордів десятиміліонний автомобіль—**А.**; 2.000.000 пудів чорного золота власними руками—**В. Ів.**; Київська художня виставка—**К** та інші. В журналі біля 70 ілюстрацій.

ЗМІСТ Ч. 2. Оповідання: Ленінська картка—**М. Йогансен**; Лі Пен-Чан—**Комсомойла**—**П. Іванів**; вірші: Траурний марш—**В. Сосюра**; стаття т. **Квірінга**; Нотатки—**Валер Проноза**; Гуморески: Оповідання на конкурс—**Панас Рудий**; Театральні силуети—**Остап Вишня**. Начерки:—**Радіо**—**В. І.**; Хрещенський ярмарок—**А.**; Українські кустарі—**А. Суловська** й інші. В журналі 80 ілюстрацій.

ВСЕСВІТ

ЗМІСТ Ч. 3. Оповідання: № 2002—**Арнадій Любченко**; Кахівка—**Леонід Полярний**; Уривки з поеми—**Осінь Жовтнева**—**П. Голота**. Гуморески: Циркуляр № 179231—**Панас Рудий**; Не бійся вовка...—**Тарас Гедзь**; Бідне серце—**Ів. Прутков**; І тут революція—**В. Чечвянський**, Начерки: „Учитель Бубус”—**П. К.**; Розірвані польські кайдани—**Г. А.**

ВСЕСВІТ

ВСЕСВІТ

ЗМІСТ Ч. 4. Оповідання: Безнадійний оптиміст—**В. Ярошенко**; Електроікація—**Б. Волгін**; Гуморески: Другий бік медалі—**Остап Вишня**; Мусій Копистка у Полтаві—**В. Чечвянський**; Штанячі докори—**Валер Проноза**; вірші: Чабан—**Д. Фальковський**; Вагони—**В. Мисик**; Начерки: Залізничний тунель на Катеринославщині—**Вл. Ів.**; Життя на екрані—**Фабіон Гарін**; Де-що про кіно—**В. Венгеров**; Від шовковичного кокону до шовкової хустки; На шлях життя (розмова з проф. Брунштейном)—**Юрко**

Уривки з поеми
Жовтнева — **П. Голота**;
Гуморески: Циркуляр
№ 179231 — **Панас Ру-**
дий; Не бійся вовка...
— **Тарас Гедзь**; Бідне
серце — **Ів. Прутков**;
І тут революція —
В. Чечвянський, На-
черки: „Учитель Бу-
бус“ — **П. К.**; Розірвані
польські кайдани —
Г. Абрамов; Червона
казарма — **П. Ж-нин** й
інш. В числі 60 ілю-
страцій.

Полтаві — **В. Чечвян-**
ський; Штаннячі докори
— **Валер Проноза**; вір-
ші: Чабан — **Д. Фаль-**
ковський; Вагони —
В. Мисин; Начерки: За-
лізничий тунель на
Катеринославщині —
Вл. Ів.; Життя на
екрані — **Фабіон Гарін**;
Де-що про кіно — **В. Вен-**
геров; Відшовковичного
кокону до шовкової
хустки; На шлях жит-
тя (розмова з проф.
Брунштейном) — **Юрко**
Шлях; Українські ку-
стари — **М. Суловська**;
На громадській роботі
— **П. Ж. Кин**; й інш.
В журналі по-над 70
ілюстрацій.

ВСЕСВІТ

ЗМІСТ Ч. 5. Оповідання:
Сигналіст — **Ол. Норж**;
Ганка — **Дмитро Тась**;
Еїрші: Тарас Трясило —
В. Сосюра; Очі — **Тарнов-**
ський; Гуморески: Ні...
не винуватий — **Василь**
Чечвянський; Інкасатори
майбутнього — **В. Венгс-**
ров; Нариси: Дніпрянські
пороги — **М. Лебедь**; Ка-
тастрофа в Дортмунді —
В. І.; Ніч на старому ба-
зарі — **П. Кр.**; В країні
поліцейського чобота —
В. Полішук; Смичка з се-
лом — **Кр. Ко**; та інші.
В журналі біля 70 ілю-
страцій.

ЗМІСТ Ч. 6. Оповідання:
З нетрів сільських —
Ф. Крушина; Вихор у за-
тишку — **О. Слісаренко**;
Комсомолка - поема —
Грицька Косяченка; Гумо-
реска: В лазні — **Василь**
Чечвянський; Нариси: По-
хорон Н. Н. Наріманова
— **П. Кр.**; Край еластич-
ної реакції — **В. Пол щук**;
Вій — **П. М.**; Нафтові фон-
тани — **М. Пятигорський**;
Український Вело-Форд
— **М. Савелов**; Березіль
— **М. Дацків**; Українці в
Москві — **Давід Хаїт**; та
інші. В журналі біля 70
ілюстрацій.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

**ІЛЮСТРОВАННИЙ
ДВОХТИЖНЕВИК**

ВСЕСВІТ

за редакц. В. БЛЯКИТНОГО.

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕ-
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТ-
РАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ — ГУМОРУ, НАУКИ

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на **ВСЕ-**
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТ-
РАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ,
ТЕХНІКИ, СПОРТУ, то що.

ЗАПРОШЕНІ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА:

Тео Авербах, Бахтадзе, (Грузія), Д. Бузько, Бажан, Біла-Криниця, К. Богуславський, С. Божко (Кам'янець), Л. Болобан, проф. А. І. Белецький, Остап Вишня, І. Врона, Вериківський, Ванін, С. Вагранська, П. Ванченко, П. Голота, М. Горбань, Городовенко, Б. Глаголін, М. Ган (Нью-Йорк), Цішка Гартни (Білорусь), І. Дніпровський, О. Довженко (Сашко), В. Радиш, О. Дорошкевич, М. Доленго, В. Десняк, О. Досвітній, С. Драгоманів, Шалва-Дадіані (Грузія), Г. Епін, Елева, К. Зелінський (Москва), М. Йогансен, В. Іволгин, М. Ірчан (Вініпег), О. Копиленко, Г. Коцюба, І. Кириленко, проф. Б. Братко, П. Козицький, О. Корж, Б. Колос, Кручинін, Куліш (Одеса), Л. Ковалів (Київ), Ів. Кулик (Канада), Л. Курбас (Одеса), В. Коряк, Н. Калюжний (Прага), Евг. Касяненко (Берлін), М. Любченко, В. Лазурський, А. Любченко, М. Лебідь (Катеринослав), П. Лісовий, Б. Лопатинський, М. Лейтес, Ю. Масютин, В. Меллер, Юр. Меженко, І. Микитенко, Миколюк, М. Майський, Мандельберг, Я. Мамонтів, Н. Мірза-Авакьянц, К. Німчинов, Валер Проноза, П. Панч, Л. Предславич (Одеса), В. Поліщук, С. Пилипенко, М. Панченко, А. Приходько (Прага), С. Радугин, В. Сосюра, М. Семенко, О. Слісаренко, І. Сенченко, В. Седлер, О. Соколовський (Київ), Ф. Соболев, Ю. Смолич, П. Тичина, Микола Терещенко, Марк Терещенко, проф. І. Туркельтауб, Б. Ткаченко, Ф. Таран, М. Тарновський (Нью-Йорк), Ізм. Уразов, А. Уразова, П. Усенко, В. Фомицький (Москва), Футорянський, М. Хвильовий, Х. Холодний, М. Христовий, Б. Червоний, Г. Шкурупій, С. Щупак, Ів. Шевченко (Севастополь), И. Шевченко, В. Ярошенко, М. Якович, М. Яворський, М. Яловий, Ю. Якубський, Сандро Еулі (Грузія), фотограф А. П. Плахтій.

ПЕРЕДПЛАТА:

на місяць 60 к.
поодинокі число . 30 к.

Гроші і передплату слати по адресі:

Видавництво газ. „ВІСТИ ВУЦВК“
Харків, вул. К. Лібкнехта, 11.